

Vázsonyi Vilmos

Irta Kóbor Tamás.

Az ember nem tud tárgyiasan elmerülni egy megszünt élet értékelésében, mikor a halál kaszája közvetlenül közelében sujtott le. Megdöbbenésben, megrendülésben aligha szerepe van az önző riadalomnak is: egy évvel fiatalabb volt nálam, együtt kezdtük s ő befejezte. Vajjon nincs-e rajtam is a sor?

Vázsonyi Vilmos képét, a halálraélt és dolgozott ismerjük valamennyien. De most kétszeres világosságban, metszően tiszta körvonalozottságban magam előtt látom a fiatal, ahogy először megláttam. Bátyja és bátyám mérnöktársak voltak, így kerültem a lakásukba, valahol a Csengery-utcában. Sötétes kispolgári ebédlő magastámlájú diványán egy karsu fiú hasalt a könyve felett. Mikor bemutatkoztunk (már ismert az írásaimból, már ismertem első munkáját) két nagy világosan néző szem bámult rám, valami furcsa, csufondárosan csodálkozó kifejezéssel. Volt benne meglátás, megértés, kritika s végleges ítélet, mely aligha közelebb állt a kicsinyléshez, mint a bámulathoz. Mégsem volt bántó — mindenben kereszttül hatott a jóság, melyet meg kellett érezni.

Aztán ment minden gyorsan, mint a taposómalom. Első könyve a negyvennyolcas függetlenségi politika fanatikus kultusza volt. Nem frázisokkal, hanem komoly, szédítően gazdag anyaggal megtámasztott történelmi jogászai munka. Ma furcsa, akkor természetes. A zsidó Vázsonyi volt a tulzó nacionalista elem. A meg nem alkuvó magyar függetlenségnek az utcára is kivonuló rajongója. Az ifjuság, mely ma megkövezte volna, akkor követte. Nem volt ebben semmi filozofizmus. A magyar ígét követték, nem a zsidó fiút, aki megragadó ékesszólással hirdette.

Aztán következett a többi. Az élet a maga realitásaival, melyeket a nemzeti gondolatnak magával kell ragadnia a magasba. Mind nehezebben megy, minél alaposabban ismerkedik meg az ifjú az élet bajaival. S telik, mulik az idő — az ifjú politikai felfedezései az ismeretlen világ-részt, melynek ismeretlen népfaj a lakója, a kisember. A kisember, a magyar város muzsikja, melynek kebeléből annyian vándoroltak ki a nagyember világába és egy sem tartotta fenn vele a kapcsolatot, mind Vázsonyi Vilmosig. S lón a függetlenségi rajongóból demokraták vezére, elnyűtt, gondok között életüket vonszoló szegény emberek barátja, aki nem kicsinyli a bajokat, mert néhány garason lehet segíteni rajtok, hanem súlyosnak ismeri meg, éppen mert oly kevés kell segítségnek s nem adják meg. S bajból, szenvedésből eszmét gyur nekik teremő elmével s megtanítja őket, mekkora hatalom rakódhatik össze semmibevert senki összetevéséből. Rosszul ítélik meg, mikor a terézvárosi demokráciát gunyosan emlegetik és zsidó demokráciát gondolnak. A rajongás, mellyel Vázsonyit imádják, vakon követik, nem a zsidóé, hanem a pesti kispolgáré, aki benne találta meg megértőjét, védőjét, vezérét, tanítóját és költőjét.

És rosszul ítélik meg, akik keserű gunyját, sebző szarkazmusát, legfélelmetesebb fegyverét a politikus publicistának, faji sajtóságának tartják, melytől nem tud kitisztulni. Inkább francia, mint zsidó elemek ezek, de mindenütt érvényesülnek, ahol egy igen nagy igazság mögött igen kevés hatalom áll. A hatalom ellen az igazság csak élességgel küzdhet. Minden nemzet eszmei előcsatárjai ehhez a fegyverhez nyulnak s ezt tökéletesítik. S mesterei nemcsak a Heinék, Börnek, hanem a Voltairek is.

S nőtt az ő hatalma, amilyen mértékben megnőtt a kispolgárságé. S belekapcsolódott ez a kispolgárság az egyetemes nemzeti gondolatba, amilyen mértékben követte Vázsonyi Vilmost. Ne felejtjük el:

akkor az ideál az volt, hogy minél több magyar polgár vallja magát a magyar nemzet tagjának. Nyelvben, gondolatban, érzésben és történelmi haladásban ezzel a részletmunkálattal tette teljessé az egyetemes nemzeti eszme profétáinak a munkáit. Nem volt beszéde s nem hangzott el soha taps nélkül, amelyben Széchenyi, Kossuth és Eötvös József szellemét nem

idézte volna áhitattal eltelt hivei elé. Ezt a nagy, új tömeget nem magának foglalta le, csak összegyűjtötte és bevezette a nemzetet védő sáncokba.

Miniszter lett belőle, halálra keresett emigráns lett belőle. Gazdag ember nem lett belőle és boldog ember sem, mert nem lehet boldog, aki minden emberi jólesést feláldozott céljának s ezt a célt nem látja

elérkezettnek. Aki Vázsonyi Vilmost a tetteiben, írásaiban és beszédeiben akarja meglátni, nem látja meg. Én nem tudom elfelejteni az ifjú Vázsonyinak meselató nagy szemét, melybe mint ifjú beletekintettem. Az igazi Vázsonyi a tettei és nyilatkozatai mögött huzódik meg s néz továbbra is a magasba, a jövőbe, azzal a szemmel, mely első ábrándképét követte,

Kedden délután temetik Vázsonyi Vilmost a központi városháza udvaráról.

Szívvelhűdés ölte meg egy badeni szanatóriumban a magyar nemzeti demokraták vezérét. Általános megdöbbenést keltett a halál híre a parlamenti pártok körében. Autón hozzák haza a holttestét és a Központi Demokrata Körben fogják felravatalozni.

Zárva lesznek a boltok a temetés órájában a gyászmenet utvonalaán.

Döbbenetes szomorúság üli meg a fővárost már reggel óta, hogy elterjedt a szomorú hír: *Vázsonyi Vilmos Badenben reggel 7 órakor hirtelen elhunyt. Vázsonyi már esztendő óta súlyos beteg volt. Ezenként különböző gyógyhelyeket keresett föl, hogy gyógyulást találjon szívujára. A politikai életben való szereplése, a frankhamisítás nyomán támadt izgalmak az*

konstatáltak állapotában az orvosok, kezdett el a szanatórium hatalmas parkjában és Baden utcácskáján, a mellette fekvő gyönyörűséges Helenenthalban sétálni. Politikai táborának tagjai megható ragaszkodást tanúsítottak iránta s elhatározták, hogy fölvtárvá mindig egy-egy hive fog vele együtt maradni Badenben. Az utolsó hetet Vázsonyi mellett Bálint

felesége levelét és elmondotta a legújabban itthon történeteket. Félégyig tartott Csergő beszélgetése Vázsonyival s azután mindketten aludni tértek. Csergő a szanatórium földszintjén kapott szobát, míg Vázsonyi az első emeleten lakott, közvetlen szomszédságában pedig Bálint Benő igazgató.

Ma reggel hét óra lehetett, amikor Bálint Benő felkelt, hogy lemenjen a szanatórium fürdőjébe. A szomszéd szobából hallotta Vázsonyi köhécselesét, de nem akarta zavarni, mert többször megtörtént, hogy Vázsonyin reggelenként köhögési inger vett erőt. Azt hitte, hogy majd újból elalszik és nyugodtan lement a fürdőbe.

Nem sokkal később a szanatórium egyik ápolónővére bekapogtatott Vázsonyihoz, hogy bevigye reggelijét.

Nem kapott választ, benyitott és ott látta az ágyon keresztibe fekvő betegét. Előbb szólott neki, azután hozzálépett, megérintette a kezét s rögtön észrevette, hogy baj történt, mert a kéz ugyan még meleg volt, de már élettelen.

Rögtön lerohant az ügyeletes Rechnitzer dr.-hoz, aki élesztési kísérletekkel próbálkozott, de már eredménytelenül. Ekkor pontosan negyednyolc óra volt. Rögtön értesítették a katasztrófáról Vázsonyi barátait, Csergő Hugó szerkesztőt, Bálint igazgatót, Ledermann Mór nagykereskedőt, aki szintén a szanatóriumnak lakója, akik felrohantak, de

az orvostól csak annyi felvilágosítást kaptak, hogy szívvelhűdés okozta percekkel előbb a halált.

Vázsonyi barátai rögtön intézkedtek, hogy a badeni hitközség a halottat részesítse a rituális elbánásban. Maga a hitközség elnöke sietett Vázsonyi Vilmos holttestéhez és elrendelte, hogy a holttestet a hitközség épületének dísztermébe vigyék, ott ravatalozzák fel és onnan kísérik majd el a vasúthoz, amely Budapestre szállítja. Az osztrák szövetségi vasutak igazgatósága értesülve Vázsonyi haláláról, a legnagyobb előzékenységgel megtett minden intézkedést, hogy a koporsó már hétfőn Budapesten lehessen. Gyönyörű érckoporsót rendeltek Vázsonyi számára, ebben viszik a badeni hitközség dísztermébe. A holttestet most a Guttenbrunn-szanatórium első emelet 4. számú szobájában, fehér lepellet letakarva fekszik. A leplet rózsák borítják el, amelyeket az ápolóapácák helyeztek oda kedves betegük szomorú kinüvése után.

Vázsonyi halálának híre Badenben percek alatt elterjedt és mindenütt nagy részvétet keltett, mert az egész városkában jól ismerték, hiszen Vázsonyi önkéntes emigrációja idejében hosszú hónapokon keresztül élt ott. Valóságos zarándoklás indult meg a halottasszoba felé. Bécsből is igen sokan érkeztek meg Badenbe, amikor Vázsonyi halálhíre ott ismeretessé vált.

A HALÁL HIRE A PARLAMENT FOLYOSÓJÁN.

Korán délelőtt két helyről érkezett meg Vázsonyi Vilmos halálának híre a parlament épületébe. Az egyik híradás egy bécsi telefonbeszélgetés volt, melyet dermedten hagyott abba a Béccsel beszélgető újságíró, amikor a bécsi szerkesztőségéből ezt kérdezték:

— *Hallotta-e már, hogy meghalt ma reggel Vázsonyi?*

Néhány perc és mindenki tudta. Ellenzéki, kormánypárti, szociáldemokrata és fajvédő képviselők egyaránt ijedten, leverten néztek egymásra. Dermedt kérdőjellel vált mindenki s az első szóra hiába kétkedtek még néhányan, nem sokára már a demokrata képviselők is megerősítették a hihetetlenül hangzó valóságot.

Benn a teremben, az elnöki emelvényen a nemzetgyűlés elnöke Apponyi Albert gróf születésének nyolcvanadik évfordulójáról mondott ünnepélyes megemlékezést s a padokban és a folyosókon leverten tudta már mindenki, hogy ma egy másik, egy szomorú elnöki bejelentés is következik.

Mindenki róla beszélt. Csoportokba verődve idézték legutóbbi szavait, a vele töltött órák eseményeit, barátai könnyes szemmel mutogatták Badenből írott jókedvű sorait.

Fábián Béla, Vázsonyi egyik megbízalmasabb barátja, a beszélgetésben sem tudott résztvenni. **Könnyes szemmel nézte a folyosó egyik sarkából**



első harcvonalba állították s ezek a rendkívüli heveségű parlamenti csatározások, bizottsági ülésezések, de különösen az a brutális támadás, amely Vannay László és Molnár Ferenc volt tiszték részéről a Teréz-köruton érték, újból súlyosan betegé tették.

Orvosai tanácsára hat hét előtt elutazott Badenbe, hogy ott a Guttenbrunn-szanatóriumban kipihenje izgalmaikat és gyógyulást keressen heves szívántalmaira. Wenckebach professzor kezelte Vázsonyit, akinél *ütőberelmesedést és szívbajt állapított meg. A professzor nagy nyugalomra intette Vázsonyit és kérte, hogy a politikai eseményekkel egyáltalán ne is törődjék. Amennyire csak lehetett, Vázsonyi ki is vonta magát a budapesti eseményekkel való foglalkozás elől és a kies Badenben teljesen visszavonultan élt. Jórészt ágyban töltötte idejét, csak az utóbbi hetekben, amikor javulást*

Benő budapesti részvénytársasági igazgató töltötte. Még tegnap délután ketten autón kirándultak a Helenenthalba, ahol most kezdődik az élet. Itt is penziók, nyári vendéglők, szállodák vannak, ahová nyaranta óriási közönség gyűl össze. Vázsonyi az erdőnél leszállott az autóról és gyönyörű időben, a ragyogóan tiszta erdei utakon sétálni kezdett, botjával rámutatott a ritkább virágokra, mindegyiknek megmondta magyar és latin nevét.

Az erdei séta után Vázsonyi Bálint igazgatóval visszatért a szanatóriumba. A közös étteremben megvacsorázott és azután a rendes esti társasággal lórumjátékba kezdett. Este kilenc óra felé Vázsonyi fölment a szobájába. Nem sokkal később érkezett meg Budapestről barátja, Csergő Hugó dr. hírlapíró, a demokraták lapjának, A Polgárnak szerkesztője. Nyomban fölment Vázsonyihoz, akinek átadta

Legmodernebb
számológépeket
és írva összeadó
(Könyvelőgépeket)
díjmentesen mutat be
Kovács A. és Társa
Budapest, V. ker., Nádor-utca 5. szám.
Telefon 34-96.

az emberek kavargását s ha valaki hozzálépett, meg-megindult szeméből a sírás.

Az ellenzék mint szétesett nyáj érezte a veszteséget:

— *Meghalt a vezér!* — mondogatták egymásnak és lelkükből panaszokból, hangtalan tehetlenséggel áradt szét az üresség, az élő Vázsonyi Vilmos üres maradt helye.

Valaki ezt mondta:

— Jöttem az utcán. Megláttam a sarkon a kora délelőtti lapokat vásárló embereket és ezeket az arcán láttam meg a legfájdalmasabban, hogy Budapestnek miye volt Vázsonyi. A sarkon megállott az élet.

A kormány tagjai, Vass József helyettes miniszterelnök és Vázsonyi legelősebb politikai ellenfelei is mind, egytől-egyig lesújtottak, megtorpanva, megbékülve, szeretettel gondoltak rá.

És amikor Zsitvay Tibor az emelvényről méltatta Vázsonyi Vilmos érdemeit, egy emberként állott fel a nemzetgyűlés, az újságírók és a katonák közönsége.

Fenn a parlament tetőjén pedig enyhé szél lengette a fekete lobogót.

VÁZSONYI ELPARENTÁLÁSA A PARLAMENTBEN.

A nemzetgyűlés mai ülésének végén Zsitvay Tibor elnök hosszabb beszédben emlékezett meg Vázsonyi Vilmos haláláról.

— A mai ülés folyamán jutott tudomásomra a váratlanságában kétszeresen megdöbbentő gyászír — kezdte beszédét s erre Vass József helyettes miniszterelnök jelelteként helyéről és példájára a többi képviselő a Ház minden oldalán és a katonák közönsége is felállott. Az elnök így folytatta:

— ... hogy Vázsonyi Vilmos képviselőtársunk, belső titkos tanácsos, Badenben hirtelen elhunyt. Halála nagy tehetségének java erejében történt. Annak elismerésében, hogy Vázsonyi Vilmos kiváló tehetség volt, nincs a Ház tagjai között véleményeltérés, mint ahogy nem lehet közöttünk, aki mindig tisztelettel ne adózt volna puritán jellemének, önsz érdeket nem ismerő szándékainak, melyekkel a közélet harcaiba egész szívét és lelkét belerítette. Természetes, hogy harcaiban osztozt és kapott sebeket, melyek a politikai életben exponált egyéniségek pályájától elválaszthatatlan.

— A történelmi Magyarország gondolatának és hivatásának nemzetfeltartó jelentősége tekintetében valótlon felfogása benn a parlamentben és ezen kívül sokban elterhetett a nemzet nagy többségének meggyőződését...

Az elnök így folytatta beszédét: — Mindezeket az ellentéteket már életében is tapasztalta az, hogy a bolsevizmus felforgató törekvésével a legelősebben helyezkedett szembe. És kiengeszteli különösen a tisztelettel aziránt a tevékenység iránt, melyet mint gyakorlati jogász fejtett ki. A múlt évtizedek legnagyobb pörében emelkedett kimagasló tekintélyre fényes tehetsége révén, melyet az igazság keresésében mindig ragyogó ékesszólással érvényesített. Köz pályájának zenitjén az igazságügyminiszteri székbe jogászai tekintélye emelte olyan társadalmi rétegből, amely az ő személyében először jutott közéletünk ilyen magas polcra érvényesülésre. Midőn a gyászírnek közvetlen hatása alatt így tekintünk vissza Vázsonyi Vilmos érdemes, értékes közpályájára, mindannyiunk lelkében csak az őszinte részvét megilletődése kérhet tolmácsolást és ezért a tisztelt nemzetgyűlés egyhangú hozzájárulására számít az az indítványom, hogy elhunyt képviselőtársunk emléket mai ülésünk jegyzőkönyvében örökítsük meg, ravatalára koszorút helyezzünk és a gyászoló családhoz részvétlétvitartat intézzünk. (Helyeslés a Ház minden oldalán.) Ezt a nemzetgyűlés határozataként mondom ki.

Ezután felhatalmazást kért, hogy a megüresedett képviselői helyre a sorrend szerint következő képviselőt hívja be.

A baloldali képviselők megdöbbenve bírálták Zsitvay Tibor elnök nekrológiát. Pakots József izgalomtól remegő hangon jegyezte meg:

— Még utóljára is beleragadt! Még az elnöki enunciacióban is benne van a politikai elfogultság!

Nagy Vince így szól a közbe: Példátlan halottgyalázás!
Zaj közepette tért át a nemzetgyűlés az interpellációkra.

ZSITVAY TIBOR MEGMAGYARÁZZA ELNÖKI SZAVAIT.

Zsitvay Tibor, a nemzetgyűlés alelnöke a következő nyilatkozat közlésére kérte fel a pontokat:

— Megdöbbenéssel látom egyes delutánai la-

pokból, hogy mai elparentáló beszédemnek egyik passzusát némelyek félreértették. En a legmelegebben és a legelismertebb szavakkal áldoztam Vázsonyi Vilmos emlékének és éppen azért, mert tudom, hogy életében sok és erős ellensége volt, szükségesnek tartottam rámutatni arra, hogy ő, aki a történelmi Magyarország gondolata körül támadt polemikában szerepte legelősebb ellenségeit, ezek előtt az ellenségek előtt is tiszteletet

Politikusok Vázsonyi Vilmosról.

Vass József helyettes miniszterelnök így nyilatkozott Vázsonyi Vilmosról:

— A halálhír nagy megdöbbenéssel töltött el, annyiál is inkább, mert Vázsonyi Vilmos betegségéről súlyos jelentést nem kaptam és így a halálhír váratlanul érkezett. Igen sajnálom, hogy a magyar parlamentnek ez a nagytudású és jellegzetes vezéralakja eltűnt és benne kialudt a magyar politikai életnek egyik legszellemebb és kétségkívül vezéri kvalitásokkal ellátott egyénisége. Elrendeltem, hogy a gyászoló özvegynek részvétlétvitartat menjen.

Scitonszky Béla házelnök ezt mondotta:

— Váratlanul ért Vázsonyi Vilmos halála, annál inkább, mert barátaitól azt az értesítést vettem, hogy már a legrovidebb időn belül vissz térni szándékozik Budapestre. Mint embert, jószívű, humánus és szociális érzésű embernek ismertem. Politikája már nem annyira egyszerű, sőt talán igen komplikáltak volt mondható. Egész politikai működése alatt sok félreértésre adott alkalmat, de e félreértésekből igen sokat eljárat és politikájában követett teljes önzetlensége és meggyőződése politikai ellenfelei előtt is tiszteltté tették. A most élő politikusok nehezen tudnának róla objektív bírálatot mondani, vele szemben halála pillanatában emberi érzések nyilvánulhatnak meg. Politikájának bírálatára az objektív történelem lesz hivatva.

Andrássy Gyula gróf így méltatta az elhunyt pártvezért:

— Régi idő óta sokat dolgoztam vele és mind jobban és jobban megbecsültem tisztá ezse, jelleme és nagy koncepciója miatt. Vázsonyi Vilmos kimagasló alakja volt közéletünknek. Heves, lázas harcos volt és a mai politikai válság halottja ő. Ama kevés emberek közé tartozott, akikkel igen sok dolgom volt, sokszor csináltunk közös politikát, sokszor eltávolodtak utjaink egymástól, de sohasem csapott be senkit és kétszínűségem sohasem foghatta senki. Az az ember volt, akiről mindig tudtam, hogy hányadán állok vele.

Pallavicini György őgróf így emlékezett meg Vázsonyi Vilmosról:

— Megdöbbenéssel és részvéttel fogadtam a hírt Vázsonyi haláláról, mert ismét eltűnt a közéletből egy férfi, akinek hiányát nagyon fogjuk érezni. Vázsonyi Vilmosnak rengeteg sok ellensége volt, olyannyira, hogy evégett szinte izgatott eszközül is használták, de mi, akik régidő óta ismertük őt, ha politikai nézetek kérdéseiben távol is álltunk tőle, becsültük benne a szintiszta becsületességét, bátorságát úgy az elvekért, mint az igazságért folytatott számos harcában. Én még külön tiszteltem benne rendíthetetlen királyhűségét is.

Friedrich István így nyilatkozott:

— Vázsonyi Vilmossal politikai pályám folyamán sokszor találkoztam. Vele nagyon sokféle ügyben és kérdésben tárgyaltam és ezekből kifolyólag csak a legkellemesebb emlékeim vannak róla, mert habár homlokegyenest ellenkező politikai világnézeti platformon állottam vele, azonban mindig meg tudtam találni azt a közös utat, amelyen egy hazát szolgáló két politikusnak találkoznia kell. Csak elfogult és gyűlöletben elvakult politikus állíthatná, hogy Vázsonyi Vilmos halála nem nagy veszteség a magyar politika és közélet számára.

Sándor Pál ezt mondotta:

— Csak megdöbbenéssel lehet tudomásul venni, hogy ily nagyszerű, zseniális ember, mint Vázsonyi Vilmos nincs többé az élők sorában. Halálának hirtelen bekövetkezéséhez bizton hozzájárult a frankügyny kiállott izgalma. Ha huszonöt éves képviselői múltját tekintjük, látjuk azt a zsenialitást és tiszta puritán becsületességét, amely egész életén keresztül vezette. Szegény ember volt, szegényen született, élt és így is halt meg. Politikai ellenfeleinek is tisztelniük kell őt puritánosságáért. Jó ember volt és ha csak tehette, tizezreken és tizezreken segített.

Rubinek István dr., a frankbizottság elnöke, ezt mondotta:

— Vázsonyi halála súlyos vesztesége a magyar politikai életnek, ahol kevés nagyság van, a mult nagy emberei egymásután dőlnek ki, ami mindannyiunkra nézve, pártokra és politikai állásra való tekintet nélkül, fájdalmas. Politikailag szemben állottunk egymással, de mindig tiszteltem benne a tudást, az értéket és a becsületességét, amellyel meggyőződését önzetlenül szolgálta. Bizonyára az utóbbi idők izgalmas eseményei, amelyben ő tulságosan exponálta magát, csak sietteték halálát és fokozták a kór erejét, amely szervezetét már régebben megtámadta.

Bartos János, a Zichy-párt tagja:

— Mint a régi néppárt tagját, aki vele hosszú ideig ellenzéki padokon küzdöttem, rendkívül megrendített Vázsonyi halálának híre, mert Vázsonyi egyénisége és kvalitásai nem mindennaposak s az ő tehetségét a magyar jogászetben és politikában, fájdalom, nem igen nélkülözheti az ország, különösen a mai viszonyok mellett. Ebben az órában visszaemlékezem 1918 októberére, amikor én, mint a győri kerület kormánybiztosa lehetővé tettem, hogy Vázsonyi üldözői elől távozhassék az országból.

Huszár Károly alelnök szavai:

— Huszót esztendeje kisérem figyelemmel Vázsonyi Vilmos politikai szereplését. A politikai frontnak két szemben levő oldalán állottunk. Volt idő, amikor keményen csatáztunk vele és pártjával. De volt idő a nemzet alkotmányos harcaiban, amikor a vezérő bizottság

viuott ki akkor, amikor a történelmi Magyarország legnagyobb megpróbáltatásában, a forradalmi időkben a felforgató bolsevista törekvés-ekkel olyan bátran szembe helyezkedett. Ezzel én éppen az ő erényeit akartam kidomborítani és a legtovább állott tőlem az, amit némelyek félreértésből következtetnek, mintha elparentálása alkalmával a legkevésbé is sérteni akartam volna bárkinek kegyeletét.

egyik kimagasló tagja volt. Erős ellenfele a keresztény politikai gondolatnak, de igen nehéz időben, kardinalis kérdésekben, a nemzeti ügynek igen nagy szolgálatakat tett. Még legnagyobb ellenségeink is meg kell állapítaniuk róla azt, hogy puritán ember volt. Minden tüzes szenvedélyessége mellett nagy alakja volt a magyar politikai életnek és ha nem kortársainak elfogultsága fog itélkezni felette, hanem a történelem, akkor azok közé fogják sorozni, akik a magyar parlamentarizmusban rendkívül nagy tudásukkal és önzetlen munkájukkal szereztek maguknak nevet.

Nagy Vince:

— Végtelen megdöbbenéssel hatott rám egyénileg és a Kossuth-párt valamennyi tagjára Vázsonyi halála, mert az utóbbi időben már jó híreket hallottunk föléle és betegsége alatt az ellenzék nagyon nélkülözötte az ő aktivitását. Amikor érkezett volna a parlamentben a számonkérés jdeie, feltétlenül szükség lett volna Vázsonyi hatalmas egyénisége, mert hiszen a frankbizottság tárgyalásai során tanusított vádlói munkája őt

Gyászlobogók a városházán.

Vázsonyi Vilmos halála érzékeny veszteséget jelent a városházi közéletre is, hiszen évtizedeken át egyik erőssége és vezetőegységége volt a városi politikának. Nevéhez, különösen a békeidőből — amikor ugyszólván egyedül uralta a városházát — számos nagyszerű alkotás fűződik. Természetes tehát, hogy a főváros vezetősége és a törvényhatósági bizottság egyaránt méltó módon meggyászolja Vázsonyi Vilmost, a régi-régi városatyát és a mostani demokratikus többség vezérét, akinek elhunytával óriási ür támad a községi politikában is.

Délelőtti tíz órakor terjedt el a halálhír a főváros hivatalaiban. Mindenütt mélyes megdöbbenés fogadta az értesítést és bizony sok fővárosi tisztviselő megkönnyezte régi jóakaróját, aki esztendőkn át sokat küzdött a városi alkalmazottakért. Sok száz személyes híve, őszinte tisztelője van a fővárosnál Vázsonyi Vilmosnak, akik ma már mint furcsa álmra, meggondolatlan cselekedetre emlékeznek vissza az alkalmazottak nemzeti szövetségének arra a mult rezsímbe határozatára, hogy Vázsonyi Vilmost — nem engedik többé vissza a városházára. A Wolff-éra alatt ő maga nem is volt törvényhatósági bizottsági tag, bár a pártját és az ő eszméit akkor is közel hetvenen képviselték. Az 1925. évi községi választások alkalmával a demokratikus blok élén, amelynek megszervezése Vázsonyi érdeme, újból diadalmasan bevonult a váciutcai közgyűlési terembe, ahol elfoglalta helyét a baloldali első sorában. A legtöbb viharos ülésen résztvevő s hadakozott, küzdött fáradhatatlanul a főváros érdekeiért. Legutóbb még pár héttel ez előtt is megjelent a közgyűlésen és fel is szólalt.

A főváros tanácsának intézkedésére még a kora délelőtti órákban

Vázsonyi Vilmos pályafutása.

Vázsonyi Vilmos 1868-ban Sümegen született. Szegénysorsú iparoscsaládból származott. Szülei később felköltöztek Budapestre. Vázsonyi Vilmos a budapesti tudományegyetem jogi fakultásán végezte tanulmányait és csakhamar felütné kiváló szónoki képességeivel. Azóta sorra aratta a szónoki babérokat. Egyetemi évei után az egyházi politikai reformok izgalmas idejében jutott ismét jelentősebb szerephez s jelentős része van abban, hogy Szilágyi Dezso diadalra tudta vinni liberális javaslatait a parlamentben. Parlamenten kívül állt még akkor Vázsonyi Vilmos, de agítáló erejével erős közvéleményt tudott teremteni, ami hathatósan előmozdította a parlament harc sikerét. Ekkor kezdte meg ügyvédi pályáját és politikai pártjának szervezéséhez is hozzáfogott. «Nemzeti demokrata párt» néven alakult meg a párt, kimondottan polgári alapon és a leg-hazafiasabb szemlében. Vázsonyi Vilmost pártja 1894-ben bejuttatta a fővárosi képviselőtestületbe, ahol csakhamar tág tere nyílt működésének.

Ragyogó tollal áldotta meg a gondviselés. Sorra írta szebbnél szebb vezércikkeket s publicisztikai tevékenysége csakhamar országos nevet biztosított neki. Ez volt az ut a képviselőiség. 1901-ben jutott először mandátumhoz. Mint szónokot nem kell külön bemutatni a mai nemzedéknek. Huszonöt év előtt is úgy tudott beszélni, hogy a második mondatával lekötötte hallgatóságának figyelmét. Kivételes tudása a parlament fórumán is érvényesült és csakhamar a vezérek sorában biztosított neki helyet.

1903-ban nagy küzdelmet indított az egyesült ellenzék a kormány katonai követelése ellen. Vázsonyi Vilmost is meghívták a koalíció vezérő bizottságába. Ettől kezdve Vázsonyi Vilmos mindig az élen állt és eredménnyel hadakozott. Másodízben Hieronymi Károly kereskedelmi miniszterrel szemben jutott mandátumhoz a Terézvárosban. Rettenetesen elkeseredett választást küzdelem után nyíltak meg előtte ezuttal a parlament kapui. Egész Budapest feszült érdeklődéssel várta a harc kimenetelét s végül is Vázsonyi Vilmos maradt győztesen a porondon. Pártja ekkor állta az első igazi erőpróbat.

A koalíció uralma alatt Vázsonyi Vilmos elsősorban a főváros ügyeivel foglalkozott és csakhamar vezére lett a közgyűlés többségének. Bárczy István nekt köszönheti polgármesterségét s elsősorban Vázsonyi Vilmos érdeme, hogy

predesztinálta volna arra, hogy az ellenzék nevében gyakorolja a politikai felelősségrevonást, a miniszterelnökkel és a kormánnyal szemben. Sajnos, váratlan halálával nagy ür támadt az amugy is szétszórt ellenzék soraiban s hosszú időre lesz szükség, hogy az ellenzék kiheverje azt a csapást, amely Vázsonyi Vilmos halálával érte. De hiszen az ő halála nem fogja engedni híveinek sorában azok érvényesülését, akik amugy is a kormány felé próbálták vinni a demokrata párt keretét.

Pejer Károly:

— Valamennyien a rettenetes hír hatása alatt állunk. Pillanattal meg sem lehet itélni azt a súlyos politikai veszteséget, ami Vázsonyi halálával a polgári demokráciát érte. Mintaképviselője volt a demokratikus eszmének és ebben a harcban bámultuk az ő nagy tudását, szívósságát, hozzáértését és emellett azt a közvetlen és szeretettel méltó modort, mellyel minden hozzája fordulással beszélt. Tisztekezi, puritán ember volt, aki politikai törekvését nem vagyonszerésre használta fel, hanem elveinek megvalósítására törekedett. Ebben a küzdelemben még ügyvédi irodáját is elhagyta, ahol pedig alkalmá lett volna tudása révén sokszor nagy jövedelemre szert tenni. Vázsonyi halálával némasak a magyar politikai élet, hanem a magyar polgári demokrácia is egyik kiváló vezetőjét veszítette el. A szociáldemokrata párt szeretettel gondol rá, mert akkor, amikor még mi a parlamentben nem voltunk képviselvek, ő szállt sikra érdekeinkért elsősorban.

Pakots József és Fábrián Béla könnyes szemmel válaszoltak, amikor az újságírók felkérték, hogy öntsék szavakba érzelmeiket. Ők veszítették legtöbbet Vázsonyi Vilmosban, elvesztették második atyjukat.

küldték a városházára és a városi közéletre a gyászlobogókat.

Kettőt-kettőt a városháza minden frontján, jelezve, hogy egy érdemes városatyá, Budapest diszpolgára (1918 januárjában választották azzá) mult ki az élők sorából. Ripka főpolgármester, is megjelent a városházán. Sipőcz polgármester-nél az alpolgármesterek bevonásával rögtönzött értekezletet tartottak a temetéssel kapcsolatos teendőket megbeszélése céljából. A tanácskozást déliben félbeszakították és Ripka Ferenc dr. főpolgármester, Sipőcz Jenő polgármester, valamint Folkusházy Lajos és Buzáth János alpolgármesterekkel küldötséggel felkeresték Vázsonyi Vilmos özvegyét, illetve az elhunyt családját, hogy a főváros mélyen átérzett, őszinte részvétét tolmácsolják.

A városházára visszatérve folytatták a tanácskozást, amelyen kimondották, hogy

Vázsonyi Vilmost kiváló érdemeire való tekintettel a főváros halottjának tekintik.

A gyász jelűl valamennyi mára egybehívott bizottsági ülés elmaradt. Így nem tartották meg a közlekedési bizottság ülését, illetve az ülést Vázsonyi Vilmos melegehang elparentálásával halasztották későbbre. Lobmayer Jenő dr. tanácsnok ezeket mondotta: — Szomorú kötelességet kell teljesítenem, amidőn bejelentem, hogy Vázsonyi Vilmos Badenben meghalt. Nem érzem magam hivatottnak arra, hogy vázoljam azt a veszteséget, mely az ő halálával a fővárost, egyben az országot is érte. Csak arra akarok utalni, hogy az elhunyt a törvényhatósági bizottságnak is tagja volt, ez alatt az idő alatt fenomenális képességeivel és tehetségével, nagy önzetlenségével, kiváló buzgalommal állandóan a közérdeket tartotta szem előtt. Javasolom ebből az alkalomból, méltóztassék a nagy veszteséget, a halott emléket a mai ülés jegyzőkönyvében megörökíteni. (Helyeslés.)

A költségvetés tárgyalása is elmaradt, amely nyiban a pénzügyi bizottság nem tartott ülést.

lendületesen indult meg az építkezés Budapesten. Új középületek, gyönyörű iskolapaloták hirdetik ennek a korszaknak akarnitását.

Vázsonyi Vilmos hittel hirdette a demokratikus reformok szükségességét. Ettől várta a háboru utolsó szakaszában a katasztrófa megelőzését. Általános választójogért rajongott s ebben a harcban az ellenzék meg is bukatta Tisza Istvánt. Vázsonyi Vilmos lett a vezetője 1917-ben az új választójogot előkészítő minisztériumnak, egy évvel később pedig az igazságügyminisztérium élére került, mint a Wekerle-kabinet tagja.

Első volt, aki megérezte a bolsevizmus közlekedését. Még élénk emlékezetben él az a hatalmas szónoki hévvel mondott beszéde, amikor élesen kikelt a parlament nyílt ülésén Károlyi Mihály gróf ellen.

Bottlik István báró ma a következőket mondotta el a parlament folyosóján:

— Koronatanu vagyok arra, hogy Vázsonyi Vilmos el akarta fogatni Károlyi Mihály gróft, mert az volt a meggyőződése, hogy így megelőzhető a bolsevizmus uralmát és pusztításait. Mint igazságügyminiszter magából kikelve agított az ellenzéki gróf ellen a parlament folyosóján és méltatlankodott, hogy a Wekerle-kabinet többi tagjai miatt nem tudja megvalósítani szándékát. Ezt tudomásul kell vennie mindenkinek. Ennek hangsúlyozásával is kell adóznunk Vázsonyi Vilmos emlékezetének.

A forradalom Vázsonyi Vilmost is elsöpörte. Ellenségüknek tekintették joggal az októberisták és életére törtek. Néhány bátor katonatiszt töltött Manlicherrel őrizte Vázsonyi Vilmost, hogy baja ne essék és csak ezeknek a barátainak a segítségével sikerült megmenekülnie a biztos haláltól. Bécsbe menekült. Ott és más európai városokban tartózkodott, mialatt orgiáit ülte a kommunizmus. Bethlen István gróf hívására tért vissza az országba. Tagja volt mind a két nemzetgyűlésnek és vezére az ellenzéki mozgalmaknak.

Egészsége az utóbbi években megrendült, de ennek ellenére is tevékenyen irányította az ellenzék harcát s mint ismeretes, a frankbizottságban is ő vállalta a vezérszerepet. Se szeri, se száma parlamenti felszólalásainak. Modern Magyarországról lelkesedett és csodálatos erővel küzdött a reakció ellen. Sajnos, nem érte meg a liberális győzelmet.



Serdülő gyermekek

olyan táplálkozást igényelnek, amely szervezetük gyarapodását, fejlődését biztosítja. A friss tejből, tojásból, maláktakivonatból és legfinomabb hollandi kakaóból készült

Ovo m a l t i n e fehérjéket, zsírokat, szénhidrátokat és a gyarapodáshoz nélkülözhetetlen vitamint tartalmazza a gyermeki szervezetbe és ezáltal egészséges fejlődésüket, növekedésüket elősegíti.

Gyermekeknek tehát adjunk a reggeli- és uzsonnatétel 2-3 kávéskanál Ovomaltint.

1 doboz ára 20.000 korona.

OVOMALTINE

Táplálék-erősítőkizlat

Mintát és ismertetést ingyen küld a

Dr. WANDER

Élelmiszer- és tápszergár r.-t., Budapest, 100. postahivatal.

MIKOR VÁZSONYIT ELŐSZÖR VETTEK ÉSZRE.

A karrierje nem mindennapos, de nem túlságosan hosszú. Ha jól számlálom az újjaimon, huszonkét évvel, négy hónappal és két héttel ezélt kezdődött. Elmondom, hogyan:

A véderőviták és a véderőtüntetések idejét éljük, mely kezdődött 1888 őszén, legizgalmasabb fokán állt s végződött hírtelen és váratlanul 1889 január 30-án, azon a napon, mikor Rudolf trónörökös meghalt. De azt már elmondották mások.

Előkeresem a régi újságköteteket s látom, hogy amit el akarok mondani, 1889 január 16-án történt. A dologra mégára emlékszem, mert ott voltam, csak a dátumát nem tudtam pontosan. Az egyetemi ifjak vezetőit kértek mozgalmuk számára Irányi Dánieltől, az országgyűlési függetlenségi és 48-as párt elnökétől és Irányi Polónyi Gézát küldötték ki az ifjuság élére, hogy vezesse, de a törvényes keretek közt is tartisa a mozgalmat. Polónyi hát összehívta az ifjuságot egy értekezletre a függetlenségi és 48-as párt helyiségébe, mely a Nemzeti Színház bérházának muzeumkörüli részén volt, az első emeleten, mely a felsőktől megfosztva még most is áll.

Hosszukas, nagy kerek asztal állt a terem közepén. A főhelyen Polónyi ült, a két hosszú oldalán az egyetemi ifjuságnak talán tíz szóvivő tagja, az elnökkel szemközt az újságok tudósítói közül mi ketten: Barna Izidor meg én.

Polónyi megnyitotta az értekezletet. Hogy érzi, mi bántja az egyetemi ifjuságot. Megtámadva látja az a nemzeti nyelv érdekét a véderőjavaslat által, mely németesíteni akarja az ifjuságot. És fenyegetve látja a nemzet ifjuságának érdekeit azzal, hogy a törvényjavaslat az egyévi önkéntesi szolgálatot, különböző megszorításokkal, mintegy büntetésből, két évre akarja meghosszabbítani.

Befejezvéen szavait Polónyi, felkérte az ifjuságot, hogy szóljon hozzá, akinek mondanivalója van, a napirendhez. Említettem, hogy nem sokan voltak jelen. Az ifjusági vezérek egy része, a legügyesebb szónokok, az országdot járták, csatlakozásra hívt fel a vidéki főiskolák ifjuságát. Nagy lelkesedéssel fogadták őket Kolozsvárott, Nagyváradon, Pozsonyban, Kassán, Eperjesen, Selmechánán (hajh! mivé lettek azok!), továbbá Pécsen, Győrött, Sárospatakon, Debrecenben, Kecskeméten, Magyaróvárott, Egerben.

Felszóalt mégis a napirendhez úgyesen és tüzesen az ifjuság egyik rég szereplő szónoka, Gonda Dezső. Az elnök megint kérde, van-e az ifjuságnak még mondanivalója? Hallgatás. Végre, a bajtársak biztatására, felállott az utolsók közt egy jelentéketlen, szöghaju fiu. A fiatalok ismerték már az egyetemi körből, más alig.

A fiu megszólalt. Halkan kezdte, mint a harzi kanári mikor batoratlanul csenditf meg szavát, de hangja mindjabbban emelkedik és trillál végre harsogva töltik be a szobát.

Halkan és batoratlanul szólt a napirendhez. — Hiányzik abból — így szólt, már egy kissé szilárdabban — egy pont s ez az, hogy meghallgassuk az egyetmi ifjuság által annak idején kiküldött tizes bizottság beszámolóját.

És egyszerre megszabadítva fékétől hangját és magához ragadva a meglepett figyelmet, így folytatta tovább:

— Már akkor, mikor határozatba ment, hogy a tizes bizottság eljárjon, könyörögve, a miniszterekhez, elleneztem azt, mert azt tartottam, hogy az egyetemi ifjuság méltóságához csak az illó, hogy Magyarországot törvényhozásához forduljon kérelmével. De mégsem volt célszerűtlen a miniszterekhez fordulni; az utolsó próba volt, vajjon van-e még szikra kímélet a kormányfőrnakban az ifjuság érdekei és az alkotmány iránt? Visszaemlékezve azokra a szavakra, melyeket könyörögő deputációnknál feleletül adtak a miniszterek, oda fogjuk mennyidörögni azok füllébe, kik a hatalmat jelenleg kezükben tartják: Ez volt az utolsó alkalom, hogy a magyar ifjuság könyörögve jelent meg egy Fejérvány és Tisza előtt. Meg fogják hallani önértkes manifesztációnkból a férfias nyilatkozatokat: *Tietek a jelen és annak minden hatalma, de a jövő nem a tietek*, mert az ifjuság, a megtestesült jövő, felháborodva fordul el tőletek és azokat követi lelkesedve, akik a jövő eszméjét képviselik!

Halálos esendben harsogta már ezeket a szavakat. Polónyi Géza megilletődve, sápadtan ül az elnöki széklben. Mi is meglepetten néztünk egymásra Barna Izidorral. Ki ez a fiu, akit még nem hallottunk a tüntető gyűléseken? Egy fiatal diák megmondotta: Weiszfeld. Weiszfeld Vilmos joghallgatól

Az pedig folytatta és befejezte tirádáját: — Hívjuk fel az ország választóit annak a kétfőnek a védelmére, melyet minden reakció elsősorban szokott fenyegetni: az alkotmány és az ifjuság védelmezésére. Zuduljanak fel a katonai reakció ellen, mely mindannyiszor Oroszországot használja fel céljainak elérésére; 1849-ben az aktív Oroszországot, mely hadaival letiporta a magyar alkotmányt, most pedig a passzív Oroszországot, mellyel folytonosan fenyegetve a nemzetet, csorbát akarnak ejteni alkotmányán!

Aztán elhallgatott. Polónyi sohasem láttam oly meghatottnak, mint akkor. Megindult hangon mondotta: — Husz éve, hogy megváltam az egyetemfől s megvallom, azt hittem, hogy a hazafias láng már nem lobog ugy a mostani ifjuság szivében, mint egykor a mienkben. De most boldogan örvendezve látom, hogy a mostani ifjuság hazafiaságban nem, rosszabb a régínél, de óriásilag gazdagodott műveltségben és ismeretekben. Bár többen hallották volna ezt a ma elhangzott beszédet.

Csakugyan, ez a beszéd volt Vázsonyi közp-

tyájának kezdete. Másnap reggel Barna Izidor meg én nagy tudósítással számoltunk be újságunkban az ifjuság értekezletéről és a kis Weiszfeld beszédéről. En majdnem félhasábon ismerttem a beszédet a nagy lepedő-ujszágban, az Egyetértés-ben, melyet akkor még javában Csávozszy szerkesztett. Harmadnapra Rákosi Jenő

Halálhír a Vázsonyi-villában.

Hat hét előtt, vasárnap délben, a Vázsonyi-család egyik bécsi rokona telefonon felhívta Vázsonyi Jenőt:

— Vilmos súlyos beteg. Azonnal jöjj Badenbe! Vázsonyi Jenő azonnal vonatra ült és mire Badenbe érkezett, fivére állapota már jelentékenyen javult. Akkortájt Vázsonyiné Olaszországban üdült, fiát Vázsonyi János dr.-t elfoglaltsága Budapesthez költötte. Csak, amikor értesültek Vázsonyi egészségi állapotának fájdalmas súlyosbodásáról, ültek rögtön vonatra és mentek Badenbe.

Akkoriban, másfél hónap előtt a volt igazságügyminisztert szingöröcsök kinozták. Amikor aztán legutóbb a badeni szanatóriumban egy osztrák orvosprofesszor megvizsgálta, megállapította, hogy Vázsonyi szívütdérelmeszesedésben szenved, 15—20 évig élélhet, de váratlanul, előzmények nélkül is jöhet a katasztrófa.

Erről a diagnózisról azonban csak Vázsonyi Vilmosné tudott.

Vázsonyi minden héten felkereste Badenben egy-egy hive, aki beszámolt neki a helyzetről. Vázsonyi mindig éber érdeklődéssel hallgatta a híreket és gyakran hangoztatta, hogy egészségi állapotában javulást észlel. Kifejezte azt a szándékát is, hogy mielőbb szeretne hazajönni.

Ma reggel, kevéssel nyolc óra után, csilingelt a telefon a Vázsonyi-lakásban. Balogh István, az inas emelte le a kagylót. Bródy Ernő dr. kérte Vázsonyi Jánost a telefonhoz.

— Még alszik a doktor ur!

Vázsonyi Vilmos — mint ember.

A szive vitte el, amely jó volt, áldottan jó mindenkhez, akit lesújtott a sors. Vázsonyi nem tudott megtagadni soha semmit a szegény embertől. Neki magának sem volt többje, mint amennyi éppen kellett és mégis minden nyomorult, minden nélkülöző, minden éhező hozzá fordulhatott s üres kézzel nem távozott soha senki az irodájából. Minden pénteken összegyűltek a szegények Vázsonyi irodájában és ilyenkor inkább nem fogadta feleit és barátait, de a sorsüldözöttekhez volt egy biztató szava, tanácsa, utmutatása. Ha százezer korona volt a zsebében ötvenet szétosztott az utcán — míg lakásától irodájáig ért. Seta közben.

Száz meg száz levélben fordultak hozzá segítségért felekezeti különbség nélkül az ország minden részéből — és ő lelkesedéssel, részvétellel a jajok és szomorúságok iránt — mindenkin igyekezett tőle telhetőleg segíteni. Sok milliót adott minden hónapban olyanoknak, akik nem állottak hozzá közel.

Mindenki ismerte és mindenki megemelte előtte a kalapját. Szegény és gazdag, autózó és gyalogos. A konfliskocsisok valóságban rajongtak érte. Ő volt tán az egyetlen gavallér ebben a szomorú, beteg, tönkretett városban, melynek minden kövéhez fűződött egy-egy emléke, gondolata. Autón csak akkor járt, ha párthivei érte küldötték, különben konzervatív maradt és csak egyfogatu bérkocsit vett igénybe. Tíz ezer korona volt a legkisebb borralvaló, amit a konfliskocsisok Vázsonyi Vilmostól kaptak.

Nem szeretett egyedül lenni. Neki mindig szüksége volt valakire, akivel elbeszélgetett, akinek elmondhatta sziporkázó, utolérhetetlen szellemességi vicceit, akivel közölhette terveit, gondolatait, akivel megtárgyalhatta a csaták zajában a ma és a holnap ütközeteit. Az ellentmondást nem tűrte, fejedelem volt, akinek minden kérését, óhaját, vágyát feltétlenül és kötelező parancsnak vették hívei, barátai, akik rajongtak érte, félték tőle és lelkesedéssel figyelték minden mozgulását. Vázsonyi abszolút monarcha volt pártjában, benne inkarnálódott a nemzeti demokrata párt, az ő csodálatos agya, vezéri egyénisége előtt mindenki meghajolt.

A szive vitte el, a jó és becsületes szíve, amely olyan melegséggel, szeretettel tudott végigsimogatni a környezetében mindenkit. Még a kutáját is. Sohasem felejttem el, mily őszinte könnyeket hullatott két gyönyörű farkaskutyája után, melyeket bestialis kezek megmérgeztek, hogy ellene törhessenek. Volt egy papagája is, mely gondterhes perceibe annyi vidámságot vitt boldos ríkácsolásával. Most árván maradt a zöldsárnyu papagály, a Lóri. Elment, örökre elment — akitől legszívesebben fogadta a cukrot, az édességeket.

Gyászgyűlés a Központi Demokrata Körben.

Feketeruhás polgárok és polgárosszonyok nagy tömege töltötte meg zsufoltság a Központi Demokrata Kör nagytermét ma este hét órakor. Sokan ki is szorultak, nem volt sehol egy talpalatnyi hely sem, csupán az emelvényen — amelyről Vázsonyi Vilmos oly sokszor gyujtotta lelkesedésre ezeket a most szomorú arcokat — állott üresen, feketé lepellet betakarva egy szék: a vezér karosszéke.

Pusztai Béla törvényhatósági bizottsági tag könnyes szemmel nyitotta meg az ülést: — Vázsonyi — mondotta — akkor jött, amikor a legnagyobb szükség volt reá. És most, amikor fokozottabb mértékben lenne szükség erejére, most ment el. Akkor jött, amikor az ember-szeretet szelleje kezdett lengedezni és ő volt az, aki ha kellett, ezt a szellőt viharrá támasztotta. Ezt a fuvallatot ő töltötte be a lelkekbe azzal az igazsággal, hogy Magyarországon minden ember egyforma.

— Mi lesz a jövőnk? Az ő nagy szellemére, tudására és becsületességére kétségbeesetten szükségünk van! Nem tehetünk mást, minthogy

„Weiszfeld” címmel ezzel a címmel a vezércikket írt el. Vázsonyi ekkor indult el rendeltetésének pályafutásain. És megismerkedve a siker édességével s a gyűlölet keserűségével, meghalt.

Koporsójára teszem az emlékezésnek ezt a galyacskáját...

Balla Mihály.

— Azonnal keltse fel, beszéltem kell vele! Vázsonyi János a telefonhoz sietett. A szobában még ott tartózkodott az inas és a két szobalány, — takarítottak. A cselédség rögtön észrevette, hogy a fiatal Vázsonyi arca elkomorul. Izgatottan kiáltotta a készülékre:

— Ernőké, ne kinozz, mondd meg a valót...

A következő pillanatban Vázsonyi János ájultan vágódott el a padlón. A személyzet rohant Vázsonyinéért, aki éppen a szoba felé tartott.

— Telefontáni orvosért! — mondotta Vázsonyiné, aki ekkor még semmit nem tudott, csak azt látta, hogy fia rosszul van. Ekkor kinyitotta szemét Vázsonyi János és valami végtelen fájdalommal a hangjában, sóhajtott:

— Meghalt az apám...

Délután ellátogattunk a Bulyovszky-utca 14. számú Vázsonyi-villába. Balog István inással — akit éppugy, mint a személyzet többi tagját, végtelenül megtört a jóságos gazda halála — a kertben beszélgettünk. Az inas rajongásig szerette gazdáját:

— Ilyenkor — mondotta — délutánonkint már egy csomó szegény ember várta itt a kertben. A kegyelmes ur, ha hazajött, mindig pénzt osztogatott a szegények között, husz meg harmincezer koronát adott nekik. Nem volt ám büszke ember a kegyelmes ur, velem is mindig beszélgetett, mindennap adott egy vastag szivart és azt mondta: Itt van, ebédutánra. Tetszik látni, — mutat egy papagályra — ez itt az ő papagája, a Flóri, amely mindig ugy orditozott örömben, ha a kegyelmes urat meglátta. Ő sem fogja többé látni.

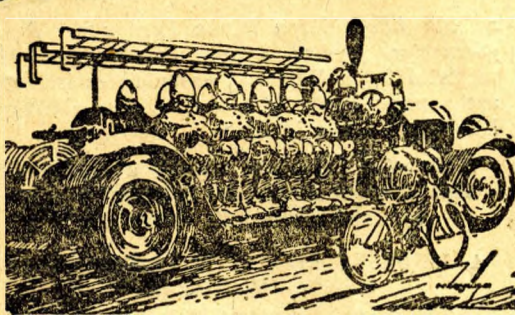
Vázsonyi Vilmos otthon is ugyanaz volt, mint nyilvános szereplésében. Csak a harcot, a szenvedélyt hagyta az ajtájan kívül — ha hazatért. Csatládjával, feleségével és Jari fiával szemben maga a megtestesült gyengédség, oltthatatlan ragaszkodás. De akaratossága, magyar makacssága otthonába is kísért. Nem szerette, ha túlságosan vigyáznak rá, pedig a felesége lopva, titkon mindig, örökké rajta tartotta szemét. Ismerte kívánságait, tudta — senki nála jobban — gyengéit, ismerte fellobbanásait.

Vázsonyi nem sokat adott magára, nem törődött külsőségekkel, őt mindig a politika nagy és kicsiny kérdései foglalták el és ezek nem hagyták békén még akkor sem, amikor ebédhez vagy vacsorához ült. Az utóbbi időben már alig evett valamit, orvosa szigorú diétát írt elő, melyhez tartotta magát, bármilyen nehezére esett is. Ebéd után szokásához híven minden nap félig ülve, félig fekvé végigheveredett a díványon és ha a felesége nem látta, titkon rágyujtott egy szivarra és elszunyokált.

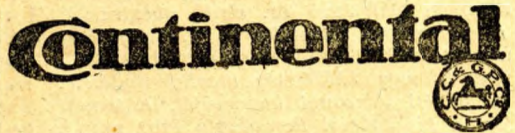
Háza mindig tárva-nyitva állott barátai, ismerősei előtt, alig mulott el nap, hogy ebédre valakit vendégül ne látott volna. Barátai ilyenkor vezették le mindig lobogó politikai elkeseredését, mely nem hagyta nyugodni egy pillanatig sem. A fiára büszke volt, szigorú volt hozzá és feltétlen engedelmséget követelt meg tőle tanácsainak, utasításainak végrehajtására. De minden szavában benne izzott, benne rezgett a féltés, az aggodás, a mélységes atyai szeretet, amellyel irányt mutatott fiának a jövőre, fejlődésére, teendőire nézve. Királyi volt Vázsonyi a Bulyovszky-utcai villának, ahol akkor érezte magát legjobban, ha virulni kezdtek a rózsájak, melyeket nagy passzióval ő maga nyesett meg minden tavasszal.

Vázsonyi igaz ember volt, a jóságos szive vitte el szegényt.

Vásárhelyi Gyula.



Tűzoltóság autójára — ide figyeljete! Continental óriási légbronsot szereljete! Megkíméli ez a motort, kocsit, szerelvényt, Használatban kimutat egy elsőrendű eredményt.



lan csatarendjével legyőzött mindent. Beszéde végén Baracs Marcell a következő határozati javaslatot terjesztette elő:

«A Nemzeti Demokratapárt lesujtó jájadalommal gyászolja megteremtőjét, vezérét és immár nagy halottját, Vázsonyi Vilmost. Gyászunk jeléül a pártunk tagjai harminc napon át gyászszalagot viselnek. Emlékének méltó külső megörökítéséről a párt szent kötelességérzettel fog gondoskodni.»

— Az eszményi vezér kidőlt — folytatta —, de a vezérnek eszméi élnek, a párt megbonthatatlan csatasorban fog küzdeni érteük. A szabadságnak, a polgári erkölcsnek, a társadalmi egyenlőségnek, a munka jogának és a közelet tisztaságának uralmáért, a főváros fejlődéséért, a haza nagyságáért, a békét teremtő, áldást hozó magyar demokratizmusért.

Végül Pakots József, a párt társelnöke emelkedett szólásra. Szavait minduntalan megakasztották előtörő könnyei s beszéde közben a szufolt terem sorában minduntalan felcsuklott a zokogs.

— Még nem tudjuk — mondotta —, hogy mekkora a veszteség, amely bennünket ért. Az Uj-Magyarországnak nem volt nagyobb fia, mint Vázsonyi Vilmos. Mert lehetnek azok, akik nem ebből a kispolgár-sorból lettek azzá, de ebből a sorból az ország igazságügyminiszteri székebe csak ő tudott felemelkedni. Elvesztettük őt, aki bennünk egységben tudott tartani, aki odaállott az élre és vitt bátran, igazán. Elvesztettük mi mind, kik kísértük fanatizmussal és rajongó szeretettel. Őt, aki régi atavisztikus felfogásokkal jött szembeállni, aki a sötétséggel vette fel a küzdelmet és megnyitotta azt a folyamatot, amely addig elzárta ennek az országnak polgárságát az érvényesüléstől. Ezek között a falak között mondotta legutóbb:

— Leéghetek, mint egy gyertya, de villogtatót fogok!

Leégett, de villogtató utolsó pillanatáig. Koporsójánál mindnyájan ott lesznünk. A történelem pedig majd minden tévedésen túl igazolni fogja azt az embert, aki a becsület lovagja volt és akit mi mindnyájan mint szerető apánkat szerettünk. Fogadjuk meg, hogy hűséges gyermekei maradjunk.

Ezzel néma csendben szétoszlott a hallgatóság.

KEDDEN LESZ A TEMETÉS.

Vázsonyi Vilmos temetésére vonatkozó részletek megbeszélése céljából Ripka Ferenc dr. polgármesternél ma délután értekezletet tartottak, amelyen részt vett Sipőcz Jenő dr. polgármester, Folkusházy Lajos és Buzáth János alpolgármester, továbbá Deutsch Lajos, az elektromos művek vezérigazgatója, mint az elhunyt ifjúkori barátja és a család bizalmasa, végül Baracs Marcell dr., a demokrata párt képviselője.

Az első terv az volt, hogy Vázsonyi Vilmost a városháza udvaráról temetik el. Kiderült azonban, hogy ez a hely nem elég tágas a szomorú aktus lebonyolítására. Másik idea is felmerült, még pedig az, hogy a ravatalt állítsák fel a Károly-köruton, a központi városháza előtt.

Ezt a megoldást sem találták megfelelőnek.

Végre is hosszas tanácskozás után az Oktogon-teret jelölték ki a felravatalozás színhelyül, azzal, hogy a temetés kéjére minden oldalról elzárják a forgalmat. Ez a terv azonban megdőlt, mert a rendőrség arra az álláspontra helyezkedett, hogy nyílt utcán nem engedélyezhik a felravatalozást. Ilyen előzmények után Vázsonyi Vilmost a városháza udvaráról fogják eltemetni.

Vázsonyi Vilmos halttéséért a főváros temelési vállalata vasárnap autót küld Badenbe s az autó előreláthatóan hétfőn este érkezik meg Budapestre. Pillanatnyilag az a terv, hogy a halottat a temetés időpontjáig a Központi Demokratakörnek a Teréz-körut 7. szám alatt levő helyiségében ravatalozzák fel egészen kedd délutánig, amikor közvetlenül a temetés előtt átviszik a városháza udvarára. A gyászmenet a Károly király-uton indul el a temető felé. Utközben néhány percre meg fog állni a dohányuteai templom előtt, ahol megállják a holttestet, majd a Rákóczi-uton át viszik a koporsót a kerepesuti temetőbe. A gyászszertartás valószínűleg keddén délután három órakor kezdődik a központi városháza udvarán.

A tervek szerint Ripka Ferenc dr. főpolgármester bucsuzatja a halottat a főváros vezetősége, Bárczy István dr. ny. főpolgármester pedig a törvényhatósági bizottság nevében. A tanács intézkedésére a temetés utvonalan meggyujtják a villanylámpákat. Egyébként ugy határozta, hogy a legkés-

zelebbi közgyűlésen Ripka Ferenc dr. főpolgármester gyászbeszédet mond, amelyben méltatni fogja Vázsonyi érdemeit és ismerteti azt a nagy veszteséget, amit halála a főváros közéletére nézve jelent.

A temetés órájában, amerre a menet elhalad, a demokratapárt felkérésére a kereskedők bezárják üzleteiket.

A LIPÓTVÁROSI AK A TEMETÉS NAPJÁN NEM DOLGOZNAK.

A Lipótvárosi Demokrata Kör Falk Miksa-utca 1. szám alatti helyiségeit már a délelőtti órákban fekete drapériával vonták be. Százával jönnek-mennek a klub tagjai s mélyen megindító látvány, hogy felnőtt férfiak csoportokban sírnak. Este hat órakor impozáns gyászértekezlet volt, amelyen Gál Jenő dr. elnök megindulástól remegő hangon jelentette be Vázsonyi Vilmosnak, a párt halhatatlan vezérének elhunytát. Elhatározták, hogy küldöttség utazik Badenbe, mely hazakiséri Vázsonyi koporsóját. A temetés napján a Lipótvárosi Demokrata Párt minden tagja abbahagyja polgári foglalkozását, az üzleteket bezárják és a temetésen valamennyien résztvesznek. A Lipótvárosi Demokrata Párt a jövő héten az összes demokrata szervezetek bevonásával gyászünepélyt tart.

A KORMÁNY RÉSZVÉTTÁVIRATA.

Vass József helyettes miniszterelnök Vázsonyi Vilmos özvegyéhez a következő részvétláviratot intézte:

Nagyméltóságú özvegy Vázsonyi Vilmosné urónőnek, Budapestben.

Most értesülvén Kegyelmes Asszony férjének, nagyméltóságú Vázsonyi Vilmos nemzetgyűlési képviselőnek, volt magyar királyi igazságügy-miniszternek elhunytáról, engedje meg kérem, Kegyelmes Asszony, hogy őszinte részvétemnek adhaszak kifejezést.

VÁZSONYI UTÓDA A VÁROSHÁZÁN.

Vázsonyi Vilmos törvényhatósági bizottsági tag helyére a soron levő póttag, Korein Dezső nagykereskedő, a nemzeti demokrata párt tagja fog kerülni.